

ПРИНОСЪТ НА ФОНД "НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ" ЗА РАЗВИТИЕТО НА НАУКАТА В БЪЛГАРИЯ И ОСНОВНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА НЕГОВАТА ДЕЙНОСТ¹⁾

Б. В. ТОШЕВ

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Статията описва създаването и развитието на Националния фонд “Научни изследвания”. Маркирани са три основни етапа в развитието на фонда. В първия етап са премирани със скромно финансиране тематични проекти в основните научни области. Вторият етап е свързан с приемането на Закона за насърчване на научните изследвания в България (2003 г.). Недостатъците на този закон са анализирани. Третият етап включва годините 2008 и 2009. В този етап фондът за пръв път разполага със значително финансиране на конкурсните си сесии, които са разнообразни по тематика и много на брой. В реализацията на тези конкурсни сесии са допуснати редица организационни и методични грешки, които хвърлят сянка на получените резултати. Причините за този провал са анализирани и са посочени мерките, прилагането на които би превърнали тяхното повторение в бъдеще.

Keywords: research projects, Bulgarian Science Fund, normative basis, peer evaluation

---

Увод

В България има силна научна традиция. Несъмнено два са стожерите на българската наука – Софийският университет „Св. Климент Охридски“ и Българската академия на науките. „Създаден наскоро след Освобождението, крепен и издиган с благородните усилия и упорития труд на първите наши ратници в полето на науката и просветата, днес Българският държавен университет „Св. Климент Охридски“ е средище на планомерна творческа работа във всички области на човешките знания. Той успява да създаде достойни представители на науката и внася своя дан в световната научна съкровищница”.²⁾ [Българската академия на науките] е един „нов храм, в който най-видни представители на родната мисъл и творчество ще продължават да развиват и разпространяват науките и изкуствата, ще ратуват за българската книжнина и ревниво ще пазят и разработват най-скъпия завет от нашите прадеди – родният език”.³⁾ Тези думи на българския цар, казани през 1939 г. и 1926 г., съответно, са израз на отношението на българския народ към науката и нейните представители. Днес отношението на българското общество и на политическите му водачи към науката и учените изглежда променено. Все още липсва дълбокият анализ, който да покаже какво се случи в последните 60 години, та българската научна колегия днес да показва белези на разединение и дълбоко смущение. Защо някои от европейските корени на българската наука бяха прерязани, а други залиняха. Развитието на модерната наука изисква обществена подкрепа и добро финансиране. По общо мнение нито едното, нито другото днес е налице. Институционалното финансиране на научната дейност навсякъде по света бе заменено с проектното финансиране. Този доклад е за въвеждането и приложението на проектното финансиране на научната

дейност, осъществено главно чрез Националния фонд „Научни изследвания”.

Кратки сведения за обезпечаването на научната дейност в Германия

Европейските традиции на българската наука в голяма степен са свързани с германската научна традиция. Затова като втори увод към днешната тема изглежда не е излишно да се дадат няколко кратки сведения за това как днешна Германия подкрепя чрез системата на проектното финансиране научната дейност на своите научни организации (Тошев, 1999).

За Германия основна полуправителствена финансираща научните изследвания организация е създадената през 1920 г. Германска научно-изследователска фондация, DFG. Тази организация чрез проектното финансиране подпомага германските университети във всички области на науката и обръща специално внимание на подготовката на новите поколения изследователи. DFG представя германската наука в международните организации и нейна важна функция е да съветва парламентите и властите по въпроси, отнасящи се до развитието и ролята на науката.

Дружеството Макс Планк – Max-Planck-Gesellschaft, е основано през 1911 г. под името „Кайзер Вилхелм”. За 2009 г. годишният бюджет на дружеството е 1300 млн евро, институтите на дружеството са 80 с 4889 щатни изследователи и още 7051 чужденци - гост-изследователи и стипендианти. Смята се, че успехът на дружеството Макс Планк е в последователното стогодишно прилагане на т.н. принцип на фон Харнак (Адолф фон Харнак е първият председател на дружеството Кайзер Вилхелм) – институти се създават не в области, които изглеждат необходими и перспективни, а около личности с изключителни научни

постижения. Друга особеност на дружеството е тясната му връзка с университетите – дава се възможност на водещи университетски професори за период от 5 години да оглавяват изследователски групи в Макс Планк институтите.

Дружеството Фраунхофер – Fraunhofer-Gesellschaft, обединява 60 институти за приложни и инженерни изследвания, които са в тясна връзка с индустрията. Годишният бюджет на дружеството (2010 г.) е 1650 млн евро, от които 1400 млн евро се разпределят чрез проекти на конкурсен принцип.

Германия сега има 17 центрове Хелмхолц, обединени в асоциация с годишен бюджет от 3300 млн евро. Предназначението на тази формация е развитието на високите технологии и изграждането и поддържането на едро-машабните установки, което не е по възможностите на традиционните университетски структури.

Федералното правителство и провинциите поддържат и 83 различни по характера си институти, обединени в дружеството Готфрид Вилхелм Лайбниц – академии, федерални и провинциални институти, музеи в различни области на науката.

Създаване и първи етап в развитието на Националния фонд „Научни изследвания”

Националният фонд „Научни изследвания” е създаден на 1 юли 1990 г. (Постановление № 83 от 26 юли 1990 г.).⁴⁾ С този акт се закрива съществуващият по-рано Фонд „Научни изследвания”. Националният фонд „Научни изследвания” е създаден като подразделение на вече несъществуващото Министерство на науката и висшето образование. По-късно принципал на Фонда става Министерството на образованието и науката, което чрез дирекцията си „Научни изследвания” осигурява административно и методично дейността на Фонда. Предметът на

дейност на Националния фонд „Научни изследвания” е определен по следния начин: „финансиране и подпомагане на научните изследвания и оценка на резултатите от тяхното провеждане; организиране и подпомагане на международното научно сътрудничество”.⁴⁾

Основен принцип на проектното финансиране е състезанието чрез научни проекти. Фондът обявява годишни конкурси в отделни области на науката и оценката на постъпилите проекти, както и на отчетите на етапите по сключените договори се осъществява от научно-експертни комисии. Тези комисии по правило са формирани след предложения на базовите научни организации и включват квалифицирани в по-тесни области от по-широката научна област специалисти. Оценките се извършват чрез експертни карти, които в годините търпят известни промени в своите раздели и изисквания. Например в първите години, когато научните организации трябваше да полагат усилия за преодоляване на блоковото разделение на науката, международното сътрудничество се вземаше под внимание с особено тегло. Тогава се търсеше документирано участие на чужди специалисти в българските научни колективи. Участието на млади изследователи и студенти в научните проекти винаги се е поощрявало и награждавано в крайните оценки. В годините особено важният раздел „научен капацитет” претърпя известна еволюция – от вземане под внимание на всякакви публикации за доказване на научна компетентност до градиране на представените публикации с особен акцент върху публикациите в издания, които са обект на индексирание и рефериране и особено място в оценките на тези издания, които имат импакт фактор. В анкетните карти винаги е имало раздел „възможност за приложения в практиката”, но този раздел винаги се е попълвал формално („има възможност”), но Фондът никога не е проверявал дали заявените в проектите намерения за практическа реализация на очакваните резултати в последствие са

намерили някакво покритие. В този период научно-експертните комисии са използвали при оценъчните процедури и външни български рецензенти. В някои от тези години е създаван и панел от такива евентуални рецензенти, но никога външните рецензенти не са били специално подготвяни за работата, която трябва да вършат. За някои от годишните конкурсни сесии на Фонда е имало разяснителни кампании, често във връзка с разяснителните кампании за участието на българските учени в рамковите програми, след 4-та и 5-та, на Европейската комисия. Оценката на предложените проекти винаги е имала числов израз и за дълъг период от време, ако оценките на експерта от комисията и тази на външния рецензент се различават с 13 и повече точки, тогава комисията е назначавала трети рецензент и крайната оценка на проекта е определяна по специална формула. Комисиите имат административен секретар от щата на Министерството. Тези секретари в този период са с добра подготовка, често с базисно образование в профила на комисията. Повечето от тях познаваха детайлно съответните научни общности в областта на химията, техническите науки, физиката, биологичните науки, медицината, селскостопанските науки и т.н. и това в голяма степен улесняваше дейността на научно-експертните комисии. Фондът, както в тези години, така и досега, не е търсил връзка между отделните научно-експертни комисии за уеднаквяване на критериите за оценка в отделните научни области. Но в определен период от време всяка година два пъти в годината неформални срещи между председателите и секретарите на експертните комисии и ръководството на Фонда са били провеждани за обсъждане на промени в анкетните карти и съгласуване на оценъчните процедури. Това бяха срещи, организирани в Министерството на образованието и науката, от председателите на две комисии – комисията по технически науки и комисията по химия. Комисиите са изготвяли класации на участващите проекти според

точките, които тези проекти са получили. Броят на успешните проекти е в зависимост от паричната квота за дадената конкурсна сесия, определена с решение на Управителния съвет на Фонда. При това положение „пропускливостта” на представените проекти рядко е била по-голяма от 40 %, което разбира се е пораждало недоволство и възражения от страна на неуспелите кандидати. Комисиите са били длъжни да разглеждат внимателно всяко постъпило възражение. Естествено оценъчната документация (без имената на рецензентите) винаги е била на разположение на ръководителите на проекти. Особеност на конкурсните сесии от този период е една полезна практика, която по-късно вече не се прилага – всяко предложение за класация и финансиране се защитава обосновано в Управителния съвет на фонда от председателите на съответните научно-експертни комисии. Големият недостатък в работата на Фонда в този период е скромното финансиране на спечелилите състезанието научни проекти – в някои години от 500 до 3000 лв за работна година.

Втори етап в дейността на Националния фонд „Научни изследвания” – Закон за насърчаване на научните изследвания

Приемането на Закона за насърчаване на научните изследвания⁵⁾ през 2003 г. маркира вторият етап от развитието на Националния фонд „Научни изследвания”, който в този закон неоснователно е понижен в ранг и наречен Фонд „Научни изследвания”. Според Закона Фондът продължава да бъде „второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на образованието, младежта и науката”, но получи известна самостоятелност и започна да изгражда собствен административен капацитет и придоби самостоятелна сграда, където да разположи своите структури. Едва през 2010 г. Фондът престана да разчита на аташираните към него сътрудници на Дирекция „Научни

изследвания” в Министерството на образованието, младежта и науката и започна предаването на всички архиви от Министерството към Фонда – процес, който днес изглежда завършен.

Органи на управление на Фонда са изпълнителният съвет, председателят и управителят. Председателят на Изпълнителния съвет се избира измежду неговите членове за срок от две години без право на два последователни мандата. Министърът на образованието, младежта и науката, съгласувано с Изпълнителния съвет, сключва договор за управление с Управителя на Фонд „Научни изследвания” и определя възнаграждението му. Според последната промяна⁶⁾ на Закона за насърчаване на научните изследвания от 2010 г. Министърът на образованието, младежта и науката трябва да издаде правилник за наблюдение и оценка на научноизследователската дейност на научните организации и висшите училища, както и на дейността на Фонд „Научни изследвания”. Понастоящем една работна група в Министерството подготвя тази система за оценка, която ще бъде в основата на въпросния правилник. Законът не предвижда други връзки на Фонда с Министерството, така че Фондът „Научни изследвания” не може да се разглежда като финансов отдел или каса на Министерството.

Според Закона за насърчаване на научните изследвания оценъчните процедури във Фонда се осъществяват от временни и постоянни научно-експертни комисии. Временните комисии организират оценяването и осъществяват класирането на кандидатстващите в конкурсите на Фонда проекти, а постоянните комисии извършват анализ и оценка на изпълнението на финансираните научни проекти. Това разделяне на оценъчните функции между различни по състав експертни комисии не изглежда целесъобразно, защото има принцип, че този, който е оценил и класирал научния проект, трябва да следи и по-наташното му

развитие. Затова съществуването на временните научно-експертни комисии изглежда излишно.

Приходите на Фонд „Научни изследвания” се набират от следните източници: субсидия от държавния бюджет, собствени приходи от интелектуални права или патенти, дарения и помощи от организации или физически лица, постъпления от лихви върху средствата на фонда. Нормално е Фондът ежегодно публично да отчита своите приходи, но това очевидно не се прави. Впрочем Фондът не поддържа собствена страница в Интернет и не издава онлайн бюлетин с текуща и важна за научната общност информация. Така че днес ние не знаем дали освен държавната субсидия Фондът някога е получавал някакви дарения и дали българската индустрия участва или е съветвана да участва в събирането на средства за Фонд „Научни изследвания”, въпреки че Фондът по закон е задължен да подпомага приложните изследвания в България.

Въпреки че Законът за насърчаване на научните изследвания претендира, че е част от европейското право, той е между законите, които нямат осезаем принос в развитието на обществените процеси в България. Такъв принос се очаква с най-голямо основание в научната сфера, защото българската научна общност трябва да преодолее последиците от блоковото разделение на науката, да напусне периферията на науката в смисъла на Shils (1975) и най-накрая да приеме, овладее и прилага модерните международни стандарти за научна дейност. Поради редица несъвършенства и концептуални грешки Законът за насърчаване на научните изследвания не стимулира такова развитие. Подробният анализ на Закона за насърчаване на научните изследвания е във от темата на настоящия доклад. Но няколко примера не са излишни. Законът е предвидил създаването на Национален съвет за наука и иновации, който да участва в разработването на Националната

стратегия за научни изследвания и да изготвя доклад за състоянието на научните изследвания и научното сътрудничество. Някой да има някаква индикация за свършеното от 20-те члена на този съвет. Законът определя националните приоритети в науката по следния начин: решаване на важни проблеми на страната в областта на икономиката, обществените процеси и човешките ресурси; националната идентичност, българската история и култура; развитието на инженерните науки и иновациите; създаването на нови научни звания. Това разбира се е концептуална грешка, защото преди определянето на каквито и да било приоритети, преди формирането на национална научна стратегия с включването на елементи, които изглеждат необходими и полезни, е нужно установяване на реалната научна компетентност в различните области на науката в България. Защото ние можем да оценим, че нещо е важно в дадения момент, но анализът да покаже, че ние нямаме нужния научен капацитет, за да го реализираме с нужното качество. В световното научно пространство има поле на науката и поле на „науката“ (сурогатната наука). С масовизацията на висшето образование се масовизира и научната дейност, при което полето на сурогатната наука се увеличава. Науката е продукт на човешката цивилизация и няма национален характер (въпреки че национални теми могат да бъдат обект на научен анализ). Тялото на науката се гради от новите научни резултати, които трябва да бъдат публикувани така, че да се гарантира широката им публичност, т.е. науката е насочена „навън“. Сурогатната наука е насочена „навътре“ – публикува се, но в издания, които не осигуряват публичност на претенциите на авторите и по правило тези публикации са познати на малък кръг хора и се използват единствено в кариерното развитие на техните автори. Ролята на държавата е да осигури инструменти за разширяване на полето на разпознаваемата наука в България и свиване на полето на неразпознаваемата (сурогатната,

„домашната“) наука в България и едва на тази основа трябва да се формира краткосрочната и дългосрочната държавна политика в областта на научната дейност.

Трети етап в дейността на Фонд „Научни изследвания“: Възход и падение (2008, 2009 гг.)

През 2008 г. и 2009 г. Фонд „Научни изследвания“ разшири мащабно своята дейност като увеличи много броя на провежданите конкурсни сесии – те станаха 14 и осигури значително финансиране на класираните проекти. Между обявените конкурсни сесии са: Насърчаване на научните изследвания в приоритетни области (тематичен конкурс); Идеи; Млади учени; Развитие на научната инфраструктура; Развитие на центрове за върхови постижения; Университетски научноизследователски комплекси; Стипендии за млади учени, които подготвят докторантски труд в предприятие; Стипендии за постдокторантски стаж в чуждестранни научни организации; Сабатична година за български учени; Стипендии за завръщане на български учени, работещи в чужбина. Тематиката на обявените конкурси е разнообразна като се наблюдава стремеж за покриване на всички аспекти на английския термин R&D (Research & Development): фундаментални научни изследвания, индустриални научни изследвания и експериментално развитие. Използвани са следните дефиниции, които не изглеждат добър превод от английски от някои от документите на Европейската комисия: *фундаментални научни изследвания* са експериментална или теоретична работа, предприета основно с цел придобиване на нови знания за фундаменталните причини за явленията или наблюдаемите факти; *индустриални научни изследвания* означава планирани научни изследвания или проучвания, насочени към придобиване на нови знания и умения за разработване на нови продукти,

процеси или услуги; *експериментално развитие* означава придобиване, съчетаване, оформяне и използване на съществуващи научни, технологични, стопански и други релевантни знания и умения с цел създаване на планове и условия или конструкции за нови, модифицирани или усъвършенствани продукти, процеси и услуги. Изглежда ясно, че Фондът „Научни изследвания” би трябвало да осигурява научната дейност в България. Получаването и събирането на конкретни експериментални данни, дори когато това става с научни средства и методи и особено, когато за тези данни няма ясно изразена социална поръчка, не би трябвало да се финансира от българския научен фонд. Би могло да се препоръча експерименталното развитие да не се финансира от Фонда „Научни изследвания” – тази дейност би трябвало да се подпомага от съществуващия фонд „Иновации”, както и от специализирани индустриални фондове с прякото участие на българския бизнес и индустрия.

Проектите за финансиране са на основа на базова научна организация. Дефиницията на научна организация трябва да се прецизира, за да се предотврати неправомерното използване на парични средства – очевидно е, че институцията по проекта трябва да притежава собствен научен капацитет, което включва собствена научна инфраструктура и академичен състав на основен трудов договор. Така се изключват структури, създадени по Търговския закон за консултантски или други услуги или обединения с обществено-полезна дейност, които за изпълнение на своите дейности ангажират с граждански договори наети другаде лица. Тази бележка е основателна, защото в конкурсните сесии през 2008 и 2009 г. за базови организации на класирани проекти (често много скъпи) са посочени и такива структури, например „Иновационен център за обучение” (проект: „Етнопсихологопедагогически модел на взаимодействието дете-учител-

родител за стимулиране социокултурната компетентност в полето на националното многообразие”); „Виджи Продуктс” (проект: „Разработване на база данни с визуални речеви сигнали на български език”); „ГИС – Трансфер Център” (проект: „Оптимизиране и приложение на модел и инструменти за интензифициране на взаимодействието наука-бизнес в подкрепа на силна и конкурентна българска индустрия”); „Агенция за социални анализи” (проект: Европейско социално изследване в България: нови сравнителни измервания”); „Дружество ЛИК” (проект „Модерни и постмодерни дискурси на четенето в България”); „Атлантически клуб в България” (проект: „България и космическото право – поглед напред); „Болкан Бритиш Соушъл Сървейс АД” (проект: „Моделиране на информационна система от нов тип за изследване на човешкото поведение”) и други подобни структури.

През 2010 г. със Заповед на Министъра на образованието, младежта и науката, по предложение на тогавашния управител на Фонд „Научни изследвания”, бе формирана една работна експертна група, която е получила задача да провери детайлно дейността на Фонда „Научни изследвания” в годините 2008 и 2009. Председателят на тази работна група е от Софийския университет „Св. Климент Охридски”, останалите членове на групата са от Българската академия на науките (5), Нов български университет (1) и Софийски университет „Св. Климент Охридски” (1). Групата е предала на заявителя своя обширен доклад на 11 ноември м.г. Тъй като този доклад още не е получил публичност, изглежда неуместно неговото представяне тук. Може, обаче, да се каже, че този доклад, озаглавен „Върху реализацията на конкурсните сесии на Фонд „Научни изследвания” през 2008 г. и 2009 г.” предлага подробен анализ на реализацията на конкурсните сесии на Фонда през тези години. Прегледът на голям брой документи в печатен и

електронен вид и разговорите с всички отговорни длъжностни лица показват редица несъвършенства, грешки и възможни злоупотреби в тогавашната практика на Фонда. Два са главните проблема, които в голяма степен очертават компрометиране на дейността на Фонда в тези години: 1. Хаотично събиране на голям масив от чуждестранни рецензенти без проверка на заявената от тях научна компетентност и предоставената им възможност сами да избират проектите, които искат да оценяват – така са се появили рецензенти от страни като Румъния, Молдова, Сърбия, Хърватска, Литва, Турция, някои от които нямат научни степени и не заемат академични длъжности, а всекиму е ясно, че притежаването на образователно-квалификационните степени бакалавър или магистър или учител не може да бъде основание за провеждане на научни експертизи; 2. В скъпите инфраструктурни проекти основният принцип на проектното финансиране – състезанието – липсва – всички подадени проекти печелят.

Докладът ясно посочва причините за случилото се и сочи какво трябва да се направи за да се избегнат такива повторения в бъдеще. Нарушенията и организационните дефекти се дължат на три главни причини: 1) недостатъчен административен капацитет на Фонда в това време; 2) кампанийност в работата в условията на остър дефицит на време и 3) липса на всякакъв научен капацитет на Фонда. Последната причина е особено важна. Фондът не е направил необходимото, за да установи дали неговите рецензенти, особено тези от странство, имат реална научна компетентност, което при модерното развитие на научната комуникация е проста задача за хора с опит в науката, и още Фондът не е направил нищо, за да подготви своите рецензенти за дейността, която им предстои.

Би било пресилено да се твърди, че конкурсните сесии на Фонд „Научни изследвания”, проведени със значителен финансов ресурс през

2008 и 2009 г., са провал за българската наука. В редица случаи са финансирани значими изследователски проекти, предложени от силни изследователски групи при ясна индикация за спазване на международните стандарти на съвременната научна дейност. Със сигурност може да се твърди, че, особено в тези години, с помощта на Фонда вече са реализирани важни и дългосрочни инфраструктурни подобрения в научната база на българските научни институции. Създадени са консорциуми между българските научни организации за съвместно използване на скъпа и модерна научна апаратура. Привлечени са много млади изследователи и студенти в дейностите по реализацията на научните проекти. Установени са нови научни връзки с водещи научни организации в чужбина.

Би могло да се направят редица препоръки за усъвършенстване работата на Фонда „Научни изследвания” в интерес на българската научна общност. Това, което сега изглежда особено важно, е подобряването на административния капацитет на фонда и конструирането на научен директорат към Фонда с научни секретари в основните научни области в подкрепа на управителя и Изпълнителния съвет на Фонда по отношение на научното осигуряване на дейността на фонда, за да може той в пълна мяра да изпълни мисията си по осъществяване на политиката на държавата в областта на научната дейност и висшето образование. В задълженията на този съвет би трябвало да влизат: създаването на панел от български и чуждестранни рецензенти с проверена научна компетентност, прецизирането на експертните карти в отделните конкурси, мерките по предварителната подготовка на рецензентите за тяхната оценъчна дейност, връзката между отделните научно-експертни комисии с оглед прилагането на общи критерии за оценка на проекти и отчети на договори. Що се отнася до последното подобна спойка между отделните научно-експертни

комисии все още няма, а това подчертава съществуващото парцелиране на българската научна колегия в отделни области без еднакви и съобразени с международните стандарти критерии за научна дейност.

Заклучение

Вече двадесет години България търси своето място в европейското и световното научно пространство. Идеологическата рамка, сковаваща свободната научна мисъл и лъженаучните подходи към явления и събития вече са в миналото. Реформата в науката е осъзната необходимост. По мое убеждение най-важният резултат на реформата на науката в България е създаването на Националния фонд „Научни изследвания”. Даже тогава, когато проектното финансиране на научната дейност едва прождаше, от дейността на Националния фонд „Научни изследвания” произтекоха три важни следствия:

1) Фондът даде възможност научните колективи сами да планират своята дейност, да се сдружават по целесъобразност, да определят според своите разбираня изследователските си задачи – това в условията на старото институционално финансиране на научната дейност с тромавата система на планиране на научната дейност с поръчки на апаратура и консумативи по първо и второ направление и силна зависимост от началстващите лица бе просто невъзможно. Когато редовите изследователи осъзнаха тази свобода, отпадна необходимостта в научните им публикации да се появяват имената на техните началници – фиктивни съавтори. Този процес не е за подценяване, защото продължителното прилагане на старата система роди не малка група „учени”, които хем формално са учени, хем фактически не са такива. Друг е въпросът в каква степен българската научна общност остана подвластна на старите рецидиви.

2) Когато парите, осигурявани от Фонда, бяха съвсем малко, даже тогава бързо се получи насищане на научните организации с информационна и комуникационна техника. Този който имаше договори, можеше да купи компютри, който нямаше договори – остана без тях. Това е особено важно, защото тази техника отвори прозорците към света, а отдавна се знае, че информацията и комуникацията са сърцето на науката.

3) Днес българската научна общност има достъп до световните научни бази данни – Web of Knowledge и Web of Science, SCOPUS, Science Direct, JSTOR, Springer, EBSCO. Тези абонаменти са изключително скъпи, ако трябва да ги правят отделните научни организации. Имаме ги благодарение на нашето Министерство и на нашия Фонд „Научни изследвания”.

Затова наш дълг е да съхраним Националния фонд „Научни изследвания” и да създадем условия за нормалното и пълноценното му функциониране. Лошите практики в нашата дейност хвърлят петно върху всички нас (Abbot, 2011).

БЕЛЕЖКИ

1. Поканен доклад на Форум “Проблеми на науката”. Форумът се организира от Съюза на учените в България. София, 14 април 2011, Централно управление на БАН.
2. *Просвета* **9**, 122-123 (1943-1944).
3. *Просвета* **9**, 120-121 (1943-1944)
4. *ДВ* бр. 63/1990.
5. *ДВ* бр. 92/2003.
6. *ДВ* бр. 83/2010.

ЛИТЕРАТУРА

- Abbot, A. (2011). Bulgarian funding agency accused of poor practice. *Nature*, 472, 19.
- Shills, E. (1975). *Center and periphery: essay on macrosociology*. Chicago: Chicago University Press.
- Тошев, Б.В. (1999). Европейската наука и някои от проблемите на българската научна общност. *Стратегии на образователната и научната политика*, 7(2), 53-58.

STATUS AND PROBLEMS OF THE BULGARIAN SCIENCE FUND (1990-2011)

Abstract. The article describes the establishment and development of the Bulgarian Science Fund (1990-2011). In this development three main periods could be recognized. In the first stage research projects in the basic scientific areas were financed in a modest way. The second stage was marked by the Act for research promotion in Bulgaria (2003). A criticism of that law is presented. In 2008 and 2009 the Fund had an increased budget but poor practices compromised the implementation of the announced competitive sessions. The reasons for failure are analyzed.

✉ Professor B.V. Toshev,
University of Sofia,
1 James Bourchier Blvd.,
1164 Sofia, BULGARIA
E-Mail: toshev@chem.uni-sofia.bg